

פרטיכל סטנוגרפי

של ישיבת הועדה המתאמת העליונה בענין

יהודי אטיופיה.

ירושלים, 20.4.1983.

השתתפו:

היו"ר השר מרדכי בן-פורת

ח"כ אליהו בן-אלישר

ח"כ עוזי ברעם

ח"כ שלמה הלל

ח"כ אורה נמיר

יהודה אבנר - משרד ראש-הממשלה

אליהו נאורי - ראש העיר באר-שבע

יהודה דומיניץ - הסוכנות היהודית

אפרים הלוי

משה גלבוע - משרד החוץ

רשמה: מיתקה יפה.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

נשמע תחילה דו"ח מפי חברת הכנסת אורה במיר,

שחזרה עתה מביקור באטיופיה.

ח"כ אורה במיר:

נסעתי לאטיופיה לביקור פרטי. רציתי לנסוע

לחופשה וראיתי מודעה של חברת "נאות הככר", על טיול לאטיופיה והחלטתי להצטרף לטיול.

כאשר הדבר נודע לכמה חברים בכנסת, רק אז החלה

להתעורר קצת התרגשות סביב נסיעתי.

עובדה נוספת: הדרכון הרגיל שלי - פג תוקפו

והייתי מוכרחה להשתמש בדרכון השרות. לא נמסר לי על כל בעיה שהיא: קבלתי את הויזה ויצאנו לדרך.

שוחחתי עם השר בן-פורת, עם איה מהמשרד שלכם,

שפעם בקראה אופנהיימר ועם דרוד זייגרמן. עלי לומר כאן בקיצור, שלפי הערכתי ההכנה שהוכנתי לטיול הזה לא היתה מספקת.

אם יוצא אדם, שידוע מראש, שיום אחד יהיה יחד עם הסיוור אצל הפלשים, צריך לצייד אותו בקצת יותר אינפורמציה בנושא הזה וגם כללית. כמו-כן, צריך לדייק בשמות שמוסרים בידו.

לאור אורירת הפחד בין הפלשים, כאשר מחפשים אדם לפי שם שנמסר ומסתבר, שהשם שונה, זה יכול להביא לכך, שבכלל לא ייפגשו עם אותו אדם.

אנשי נאות-הככר עמדו לסכם שם ככר על שבע קבוצות נוספות, החל מספטמבר. הם רוצים להוציא קבוצה אחת עוד לפני עונת הגשמים, אבל דרושה להם עזרה מאתנו, לשם ביצוע המשימה.

אנחנו יצאנו כקבוצה המונה ארבעה-עשר איש ושלושה מדריכים. לדעתי, חייבים לתדרך את הישראלים היוצאים לשם. יכול להיות, שאי-אפשר לעשות זאת ישירות דרך משרד החוץ והמוסד, אבל הבחורים מנאות הככר, המנהלים את הטיול, עשו עלי רושם יוצא מן הכלל. אם אשורה אותם לדמויות מתקופת "הבריחה", או "עליה ב'", אלה ישראלים ציונים, נאמנים וחייבים לתדרך אותם.

אחד המדריכים, שהיו באחת הפגישות היותר רגישות שלנו, שידוע שהוא שייך לשרותי הבטחון האטיופיים בללי-באלי, היה מדריך תיירים מעולה ולא במקרה היה שם, כי זה הכפר שכל תייר באטיופיה מגיע לשם. נוכחתי שלא טוב שישראלים ישאלו אנשים כאלה שאלות שונות, כגון שאלה על המשטר, כאשר יש לנו בעיה עם המשטר הזה. לכן, כדאי לתדרך ישראלים, היוצאים לטייל באטיופיה, דרך החברה והמדריכים.

אמנם, הם תדרכו אותנו וביקשו להביא הגדות של פסח, ספרים ללימוד השפה העברית וכאשר שמעתי זאת - פניתי למחלקה שלך בסוכנות

ולרב הראשי של צה"ל והוא שלח דכרים נהדרים, הגדות של פסח של הצבא וספרי תהילים קטנים. כמו-כן לקחתי מהכנסת מתנות קטנות. בסיכות של הכנסת לא השתמשתי, כי מסוכן היה לתת להם סיכות של הכנסת. על כל פנים, היתה שם התרגשות אדירה, כאשר קיבלו את המתנות.

אחרי שלושה ימים, במטוס מאדיס-אבבה, אני קוראת מאמר גדול מאד בעתון על כך, שמשלוחים עצומים של חטים לאטיופיה, שנשלחו מקנדה, למען נפגעי הבצורת, לא הגיעו בכלל לידיהם. חלק ממשלוחים אלה, כנראה שנפרק בנמלים סובייטיים וחלק הלך ישר למחנות הצבא של אוטיופיה.

בגונדר, שהיא עיר מחוז של הפלשים, היתה תנועת צבא עצומה; יש שם המון מחנות צבא ורואים זאת בצורה די בולטת בצפון אוטיופיה.

אנו הגענו לאדיס-אבבה כתיירים לכל זכר, עם סקרנות לארץ חדשה ולא מעבר לזה. נחתנו בשדה התעופה של אדיס-אבבה ולבוא מניירובי לאדי-אבבה, זה כמו לבוא מפאריס ליוקנעם. נחתנו בשדה צנוע וראינו תנועה בשדה. אשה עמדה עם זר פרחים ענקי. חשכנו שהגיע אתנו אורח והנה, מחפשים אותנו ומגישים לי את זר הפרחים הענקי. נשאה אותו אשדה יפה מאד, מדרכת עברית שוטפת ואתה משלחת שלמה, שכאה לקבל את פנינו, מטעם משרד התיירות וחכרת התעופה של אוטיופיה.

הם אמרו, שזה תים-עשרה שנים השלא היתה קבוצה מישראל אצלם ובעוד הם מסוייגים מאד ואינם מדכרים באופן חפשי, הם אומרים שתקוותם היא, שזו התחלה ובשבילם זה דבר חשוב.

מסתבר שאליזבט זו (האשה עם הזר) נולדה בירושלים. אמה אוטיופית, אבל אביה יהודי והיא שרתה כצה"ל וחזרה לאטיופיה. סיפרו לנו, שאת ילדיה היא מחזיקה כאנגליה. היא עובדת בכירה במשרד התיירות

שלהם ושולטת בשבע שפות, ביניהן ערבית ורוסית. כאשר מגיעות משלחות רשמיות לשם, היא מתרגמת רשמית וכאשר באה קבוצה מישראל, שלחו אותה לשדה התעופה.

אם כן, קבלנו טיפול בלתי-רגיל בשדה התעופה והגענו משם למלון. אנחנו הגענו לשם בערב-פסח. קבלנו תדרוך וסיור בשדה התעופה על ידי אשת נציג "כור", שהוא הישראלי הבכיר ביותר שם. בעלה לא בא לשדה התעופה בכוונה, כי הם חושבים שאנו חייבים לשמור על פרופיל נמוך וביקשו מאד, שניזהר בהתבטאויות שלנו, כי יש ציפיות גדולות מקבוצה זו והיא שתקבע אם הם יפתחו את השער לקבוצות ישראליות בוספות.

יצאנו לסיור קצר בעיר ובערב הלכנו לבית-הכנסת היהודי באדיס-אבבה. ישנה שם קהילה של חמשה-עשר יהודים בסך הכל, ביניהם שתי נשים, כולם עדנים. רובם של אלה - חלק גדול ממשפחותים נמצא בישראל.

בית הכנסת נמצא בקומה השניה של מבנה, כאשר חדר אחד שבו מוקדש לגברים וחדר אחר - לנשים. בית הכנסת שמור יפה מאד, מסוייד ונקי ופרוכת יפה לו. התבקשתי לצאת מהחדר; ישבתי על המרפסת. ניגש אלי אדם דובר אנגלית והציג עצמו כעובד בכיר בסוכנות המזון והחקלאות של האו"ם וכמעט שנתיים נמצא כבר באדיס-אבבה. הוא יהודי מברוקלין, בא עם אשתו ושתי בנותיו לבית-הכנסת, לכבוד חג הפסח. הוא סיפר לי בהתרגשות גדולה מאד, שכבר שבועיים ימים מדברים בקהילה הדיפלומטית של אדיס-אבבה על כך, שמגיעה קבוצה ישראלית לשם ורואים בזה פריצת-דרך; כבר שבועיים ימים מדברים שם על כך, ששומרי הראש של מגיסטו הם אנשי שרות הכחון הישראלי. אחר-כך סיפרו בקניה, שזו היתה שיחת היום שם.

אני שתקתי. היתי מאד מאד זהירה כנטיעה זו. היו לי גם קצת שעורי-בית, עקב ביקורי בברית-המועצות לפני שנה וארבעה חודשים וחשתי את הרגישות הגדולה שליוותה את ביקורנו באטיופיה.

לבית הכנסת הופיע נציג משרד התיירות האטיופי, סגן נשיא חברת התעופה האטיופית. הייתי עם הנשים שלהם בבית הכנסת ומשם הלכנו למשפחת ציון, שהוא ראש הקהילה היהודית שם.

ה"סדר" שם מתנהל בצורה מיוחדת, עם זבח. טבח שתי כבשים ובסך הכל, אין זה דומה ל"סדר" שלנו. קבלו אותנו בחמימות גדולה, אב המשפחה ושני בנים; כל יתר המשפחה עלתה כבר ארצה ובמצאת כאן.

על ידי ישב אותו הבחור והאב ושני הבנים ניהלו את הטכס בעברית. היינו בסך הכל חמשים איש; כל יהודי שנמצא באותו הזמן באטיופיה מוזמן לטכס. היה שם מורה לצרפתית בבית ספר אליאנס ואשתו ומשפחתו. הם אספו את כולנו, אבל לא כל הקהילה הערבית היתה שם באותו הזמן.

היה שם די נעים, אבל בשעה 12 בלילה יש עוצר בכל אטיופיה וזה משטר קומוניסטי ודי חוששים שם להפר את סדרי המשטר ולכן, בשעה 11 בלילה התחלנו לזוז לבית המלון.

הגענו לבית המלון ולמחרת בבוקר יצאנו לברדר, כדי לראות את שדות התעופה שלהם וכיצד נוחתים מטוסים על שטח של שוק ומגרש כדורגל. המטוס מטוג דקוטה, ממלחמת העולם השניה והנוסעים יושבים בו מאחור, כמו הצנחנים, כאשר שני אנשי בטחון יושבים ליד תא הטייסים.

בנוסף על כך נערכות בדיקות בטחון בכל שדה תעופה ויהיה זה העלוב ביותר בעולם. הם בודקים את הנוסעים ושני אנשי בטחון יושבים במטוס, כאשר לאחד מהם נפל האקדח, כאשר נחת המטוס. הם יושבים ליד תא הטייסים ושומרים מאד כל הזמן ואיני יודעת אם רק בגללנו היו שם.

הגענו ומישהו יצא ושרק במשקוקית ואז התפזרו כולם ופינו את המסלול והמטוס נחת.

(אנשי ועדת חו"ב עוזבים את הישיבה)

ירדנו והובלנו למלון בדבר. הייתי בהודו לפני עשרים שנה וזה היה המראה של הודו, עם פחות אוכלוסין. העובי שם נורא. רואים זאת בצורה חזקה מאוד דוקא שם. ירדתי עם מדריך התיירים מאדיס-אבבה ושאלתי אותו בעדינות רבה, מה המשטר הזה עשה, אילו מהפכות הוא חולל מכחינת אורח-החיים ודפוסי החיים שם. שני דברים הם חד-משמעיים שם: האחד - חלוקת הקרקעות. הוא דיבר על 80% כפריים ועל 8% של הכנסיה הקופטית וכן על אנשים שהחזיקו קרקעות בבעלות פרטית. הדבר השני - חוק חינוך חובה מגיל 10. יש להם מחסור עצום בבתי ספר ובמורים בכל עיר וכפר. יש הרבה ילדים שאינם בבתי הספר כ-20% - 30% מגילאי חינוך חובה הולכים לבתי ספר. אבל אי-אפשר לא להתרגש כאשר בכל כפר ומקום רואים ילדים הולכים לבית הספר עם ספרים ומחברות.

ביקשנו לראות את הספרים והאנגלית היא שפת-חובה בבית הספר והרמה לא ירודה. הם לומדים ויש בתי ספר ורואים זאת היטב ואלה שתי המהפכות שהתחוללו שם, עם חילופי השלטון. כל היתר, לא חל בזה כל שינוי שהוא.

מדובר נסענו לאגם טאנה וסירנו על האיים. כיצד מקבלים הם שם את התיירות: בשנה שעברה היו להם שלושת אלפים תיירים בכל אויופיה כולה, לעומת שלושים וחמישה אלף לפני שנים-עשרה שנה. שר התיירות ישב עד לפני עשרה חודשים בבית הכלא וענה החליטו לפתח את התיירות והוציאו אותו מבית-הסוהר והוא חזר לשמש כשר התיירות. עתה נמצאים הם בהילוך גבוה מאד של פיתוח התיירות.

אגם טאבה, יש בו ארבעים איים, כשעל כל אי כנסייה עם ציורים בלתי-רגילים וזה יכול להיות אחד האתרים המעניינים בעולם. יש להם שם בסיס של חיל-הים עם צי של ספינות ממלחמת העולם השניה ועל ספינה כזאת הם לוקחים את התיירים, בלי כל סידורים אלמנטריים בתוך הספינה ומשיטים אותם תשע שעות על הים, כאשר על האניה חמשה כסאות בלבד, והנוסעים מתחלפים בתור לישיבה על אותם כסעות מעטים, כאשר על האניה אין כל תנאים שהם לשרות התיירים. אחר תשע שעות של סיור באיים - חוזרים למלון.

בבוקר לקחו אותנו לראות את אחד ההישגים של המשטר החדש. באדיס-אבבה ישנה טריבוטנה קטנה למסדרים ושם מוצגות לראווה תמונות ענקיות של לנין, מארכס ואנגלס ובכל המכנים הציבוריים אפשר לראות את המגל והפטיש.

לקחו אותנו לראות מטוויה כפרית. הגענו למקום ובדמיון המפגר ביותר לא יכולנו לתאר דבר מפגר כל כך... הם עובדים שם לפי השיטות של פרמיות ואת הכסף מחלקים בין העובדים. הציוד איום ונורא; לא תראו כזה בשום מקום אחר בעולם. הנשים טוות את החוטים והגברים עובדים על הנולים. ישנה שם חנות, בה מוכרים את התוצרת ומחלקים את כל הכסף ביניהם. בכפר עשרים אלף תושבים והוא שוכן על שפת אגם, שבו שורצת בילהרציה ומחלות נוראות אחרות. בכל הכפר הזה ישנו ברז אחד, ממנו מחלקים מים לכל התושבים. אפשר לראות מאות נשים העומדות שם, עם כדים ענקיים על גבן והן מחכות לתורן, לקבל את המים ולשאתם לבתיהן. כל זה - במשטר החדש.

בצהרים נכנס משהו לשתות ואמר לי מנשק'ה הראל, בשמחה רבה, שהאיש הוא קצין רוסי. אמרתי לו שלא אני ולא הוא נשוחח אתו ונבניח לרוסי הזה. הרוסי שוחח אתו באנגלית יפה מאד. אך ברגע שאמר לו, שהוא מישראל, אמר שאינו מבין אותו.

כאשר חזרנו בערב למלון, הוא היה שם, ישב בבאר. אנו קבלנו תדרוך והרצאה מהמדריך שלנו, שהיה מקובל כאיש השרותים שלהם. הרוסי בכנס לתוך מרפסת טגורה, שישבנו כתוכה והפגין נוכחות, ודאי לגבי המדריך שישב שם אתנו.

אחרי הצהריים נסענו למפלי הנילוס הכחול ושוב, מאגר המים לא רק של אטיופיה, אלא גם של מצריים, המספק למעלה מ-70% של צריכת המים של מצרים ולראות את הזיהום שם, כאשר הכל פרוץ ומוזנח, היה קשה מאוד. לעומת זאת, האנחנו היינו מלווים על ידי אנשים חמושים בנשק, אם כי הלכו יחפים.

בדרך חזרה, המדריך שלנו אמר לנו: בואו ניכנס לכפר גדול מאד, הנמצא בדרך. היה זה מעשה לא כל כך אחראי. היתה עלינו שם התנפלות של ילדים, התנפלות פיסית קשה ביותר. ראינו שם עוני איום, מחלות, עירום, נכות. הילדים היכו אותנו ממש.

משם טסנו לללי-באלי, שם יש אתר תיירות בלתי-רגיל, כפר מאד לא-מפותח ונחשל. באמר לנו שם, שאנו נפגוש את מדריך התיירים המעולה ביותר באטיופיה ותמהנו, מדוע דוקא שם הוא צריך להיות. כפי שתואר הדבר בטרט שראינו כאן, עלינו עם פרדות לכנסיה, בתנאים שאיננו רגילים אליהם כיום. הבחור המדריך, בשיחה אתי, השמיע הרבה מאד הערות אנטי-סובייטיות, נגד המשטר. שאלתי אותו: האם המהפכה היתה אחר שהחלה הבצורת? הוא אמר: כן, אם לא היתה בצורת, הם לא היו מגיעים לשלטון לעולם. הוא סיפר לי, שישנם ארבעה מיליון זושבים שהם מתחת לסף הרעב. כל האזור שהיינו בו, האזור הצפוני, הינו אחד רפגועים ביותר. הוא אמר, שהממשלה אינה מגיעה לכך, שתוכל לתת את המינימום הדרוש לאנשים והוסיף ואמר: וכי כיצד יכולה היא להגיע לכך, אם מנהלת היא שתי מלחמות קשות כל-כך?

חשבתי לעצמי, שזה אדם בעל אומץ לב רב, או שהוא קצת פרובוקטור; אולי היה מעוניין, שמישהו מאתנו ישמיע הערות אנטי-משטריות וטוביטיות.

אחר-כך נתברר לנו, שהוא אחד הבחורים הככירים של שרותי הבטחון שם ולא במקרה הוא יושב שם, כי אין תייר המגיע לאטיופיה ואינו מבקר באותו האזור.

ארוע מרגש מאד נוסף היה שם, כאשר הגיע הכומר הראשי של ללי-באלי וסיפר, שהוא נצר של שלמה המלך, דור 129 ובא בהתרגשות רבה לברך אותנו.

כל הגויים שנפגשנו אתם, יחסם לישראלים היה יחס טוב בלתי-רגיל ונרגש מאד.

טסנו לגונדר. הגענו לעיר עם הרבה מאד צבא, קצת מבני-אבן וכל זה - מתקופת האיטלקים. במידה ויש שם בניה, היא נעשית רק במחנות צבא. לאזרחים אין שום בניה. כולם גרים שם בטוקולים. באנו לאחד מבתי המלון היפים ביותר שם, אבל לא היו שם מים, לא חשמל ואלה התנאים של אטיופיה, המשוכללים ביותר...

למחרת היום יצאנו ליום עם הפלשים. מקום ראשון היה אמבובר. הגענו לשם וחילפנו את ראש הנפה, שהוא פלשי בדרגה הככירה ביותר שם. הוא לא גר באמבובר, אלא בישוב מעורב, שיש בו מעט פלשים.

מר אליהו באווי:

מה דרגתו?

ח"כ אורה נמיר:

מנהל מחוז מטעם המימשל ואמרו לי גם בארץ, שהוא הפלשי בדרג הבכיר ביותר במשטר הנוכחי באטיופיה.

זה במשך שעה וחצי עד אשר מצאו אותו והתחושה שלנו היתה, שמטרפדים את העניין ולא נוכל להגיע לשם.

מר משה גלבוץ:

זה אותו בחור שליווה את המשלחת הראשונה.

ח"כ אורה נמיר:

הוא יצא אתנו וראינו בדרך הרבה אנשים עם נשק. שאלנו מדוע זה כך ואמרו לנו, שכל מי ששייך לאגודה הכפרית באטיופיה, מותר לו לשאת נשק.

אני התרשמתי, שהוא בהחלט אינו יודע אנגלית, כי עשה רושם של אדם מאד לא-אינטליגנטי. בדרך שאלתי שאלות והוא אמר, שהפלשים לומדים עברית וישנה תרבות יהודית שם ויש בית-כנסת ויש שעורים ואת כל זה נראה. בשלטון הקודם הם סבלו, כי הנוצרים רדפו אותם. עתה הם מוגנים וחיים בשקט ומעבדים את האדמה. נסענו וראינו אדמה צחיחה וסימני בצורת בכל מקום. באיזה שהוא מקום הוא אמר, שעכשיו אנו נמצאים בין הפלשים. לא ראינו שום הבדל חיצוני בין שני האזורים, אך התחלנו להתרגש ולנפנף ביד לכל מי שראינו בדרך. היה זה יום ראשון, ערב החג השני של הפסח. אנו ראינו את המרפאה וביקשנו לעצור שם. נכנסנו כאשר היתה שם ישיבה של כל הצוות, עם הרופא.

מה שנאמר בתכנית, לדעתי איננו נכון, כי על פי מה שראינו, אינני חושבת שמצב הפלשים גרוע משל יתר האטיופים. המצב באטיופיה הוא איום ונורא, אבל אם אפשר להשוות, הרי המצב אצל הפלשים טוב יתר מאשר בכפרים האטיופיים. אמבור עשתה רושם, מכחינת שרותים של כפר, שיש שם שרותים ברמה גבוהה יותר משל כפרים אטיופיים. כולם גרים שם בטוקולים, אבל יש להם מרפאה מצויינת ובית ספר נהדר. זה נבנה על ידי אורט, שעתה לא מרשים להם כבר לעבוד שם. המרפאה מצויינת ויש בה אמבולנס, חדרי-לידה, מרפאה לטיפול במחלת הבילהרציה והקדחת וכל זה מלווה בהרצאות הסברה.

נכנסנו למרפאה ונתקלנו בקור, קרירות נוראה, כאשר נכנסנו לשם והצגנו את עצמנו, שאנו ישראלים. יחס עויין ביותר הפגין הרופא. לאחר מכן אמרו לנו, שהוא מקובל כמודיע, אדם שאינו נאמן על הקהילה הפלשית.

אחר-כך חיפשתי בחורה בשם ג'נט ונתברר לי לאחר מכן, ששמה עדינה ושהיא אשתו של אברהם כץ (קתתי). קשה לתאר מה ראינו וחשנו שם ואני מדברת בהשוואה ליהודי רוסיה: היא לא היתה מוכנה להחליף דברים עם איש מאתנו, אלא בשלב מסויים. אני קבלתי הנחיות כיצד לנהוג והיה שם בחור, שכל הזמן דאג לה ולבסוף היא אמרה: בעלי בישראל ולא שמעתי ממנו אף מילה אחת.

השארנו להם בגדים וספרים ולמדריך מנאות הככר היא אמרה, שיש לה שמונה ילדים ויש לה בעיות קשות של קיום הילדים. היא שאלה אם אפשר להוציא לפחות שניים מילדיה ארצה, כי אין לה מה לתת להם לאכול.

עלינו לכפר ועברה השמועה, שהגיעה קבוצה מישראל. סביב בית הכנסת הסתופפו מאות ילדים ונשים, שענדו כולן מגיני דוויד. בית הכנסת היה מקושט במגן-דוויד למעלה והיה מטופח מאד, נקי. הולכים קרוא לרב. הוא מגיע. קבלת-הפנים קרירה, לא חמה, לא נרגשת, ההיפך הגמור מהרגשות שלנו, אך לא עויינת.

הרב מדבר עברית צחה. נכנסנו פנימה וראינו מחצלות וספסלים סביב וארון-תורה. אחרי וולוקה, שם היה זה ארמון, זה לא רע. ראינו שני מגיני-דוויד וחנוכיה וארון מלא ספרים.

אנו מתיישבים וקצת שקט שם. אנו מבקשים מהם, שיספרו לנו איך עבר עליהם הפסח. בית הכנסת מתמלא וישנם בו כמאתים איש. אמרו לנו, שבולוקה יש כאלפיים וחמש מאות מושבים. אמרו כל-מיני דברים. על כל פנים, הם מטרבים לדבר.

אני נזהרתי שלא לרשום שם רשימות ולא בוולוקה, כי כל-כך הזהירו אותנו ולא רציתי להוציא מהתיק פנקס. ביקשתי שיספרו קצת כיצד חגגו את הפסח ושאלתי אם הגיעו אליהם מצות. הם אמרו, שלא שמעו על שום מצות ואם רוצים אנו, הם יראו לנו כיצד אופים הם את המצות. הם אמרו שכולם אופים היום, כי היה זה ערב החג.

הרב טרב לספר בעברית, אם כי הוא מדבר עברית מצויינת. ואז הבנו, שכנוכחות אנשי השלטון לא ידברו עברית. לכן, הם סיפרו בשפה האמהרית.

פגשתי שם בחור, שהיה שמונה שנים בארץ ולמד במאיר שפייה. הבחור הזה שימש כמתרגם. ביקשנו להשתתף בתפילה, שהתקיימה בלווית תוף. זה היה דומה קצת לטכסים בכנסיות האטיופיות, כי גם שם מעורבב הכל עם האיטלם והיהדות והנצרות. זה סוג אחר מכפי שראינו עד עתה.

בינתיים הגעתי אל מישהו המדבר עברית ומוכן לשוחח אתי והוא אמר לי: אל תקשיבו לשום דבר, שאומרים לכם כאן. לא נותנים לנו ללמוד עברית, לא נותנים לנו ללמד. ביקשנו שהילדים יאמרו את ארבע הקושיות, אבל הילדים אינם יודעים אף מלה בעברית והיו שם ששים ילדים. הם חזרו ואמרו, שלא

נותנים ללמד עברית וקשה ורע להם שם. אבל טוב, הם לא אמרו זאת בצורה נרגשת, אלא מאד מסוייגת.

שלחו להם לכית הספר, בפעם הראשונה, שני מורים
נוצרים ולא נותנים ללמד שום דבר יהודי. זו התחלה של ההשתלטות.

הלכנו לבקר באחד הבתים. אני הבאתי אתי
מחזיקי-כוסות מפלסטיק. הבינותי, שהמתנות שהבאתי מהכנסת אינן מתאימות להם. וכי
אילו מפתחות יש להם שם? את הסיכות החלטתי לא להוציא בכלל. היו ברשותי סכינים
עשויים מעץ-זית, עם סמל הכנסת עליהם, או תמונה של ירושלים ודברי הסבר באנגלית.
נתתי זאת לרב. נתתי להם את הכלים מהפלסטיק. בלבי חשבתי שאלה כלים מכוערים
מאד, אך בסופו של דבר הצטערתי מאד, שלא לקחתי יותר מהכלים האלה. כאשר נתתי
תמונה של הכותל לרב וכן, תמונה של הר-הבית, הם לא התרגשו מזה. אך כאשר ראו
תמונה של הכנסת, איזו התרגשות אחזה בהם, ביחוד ברב. הוא נפתח אז בפעם הראשונה
ושאל: האם יש סיכוי שנראה זאת פעם במו עינינו? הם החזיקו בזה כמו בדבר היקר
להם ביותר.

נתנו להם ספרי תהילים קטנים. היו שם בחורים
צעירים, שלא ידעו עברית והם נאבקו שניתן להם אותם, כאשר ראו את עברית מודפסת.
היתה אצילות בהתנהגותם, שקשה לתאר אותה.

הלכנו לחצר, שאפו בה מצות. שלוש נשים היו שם,
כאשר הן לובשות בגד עם מגן-דויד לפני ומאחור ואפו מצות לפסח. כל הקבוצה יצאה
ואני נשארתי מאחור ואיזה בחור ביקש שאכנס אתו וממש דחף אותי לאחד הסוקולים ושם
פגשתי את האם של שתי הבנות. היתה זו האם של אברהם וחמותה של עדנה. כאשר רואים
את התנאים שם בהשוואה לכפרים האטיופיים, הם אינם מהגרועים ביותר. אבל גרים שם
בדלות כזאת ורואים כיצד חיים ואוכלים הם שם.

האשה נפלה עלי ופרצה בככי בורא. היא התחננה ואמרה: עשו משהו, שאנו נוכל לצאת מפה. היו שם תמונות של הבן והיא אמרה, שאינה יכולה לשאת זאת יותר. ואז, האח ושתי האחיות ביקשו לעזור להם בענין עדנה והילדים, כי מצבם הכלכלי קשה מאד ואינם יכולים להאכיל כל כך הרבה ילדים. לא יכולתי להתעכב זמן רב, כי היו לי הרבה מלווים.

יצאנו והם ליוו אותי והלכנו לבית הספר. בהשוואה לכפרים אטיופיים, בית הספר נמצא ברמה הרבה יותר גבוהה. אפילו בכדור-סל אפשר לשחק שם. ראינו שם מבנים וחדרי כתות ואפשר לומר שאפילו בארץ ראיתי כיתות במצב לא טוב מזה שראיתי שם. בחדר האוכל היתה סיסמא גדולה מאד: הילדים הם עתידנו; זכרו זאת המורים וחנכו אותם ברוח התורה הקומוניסטית.

אמרתי למנהל, שראיתי תכנית של מערכת השעות וביקשתי שיקרא מה כתוב שם (המורה היה פלשי). הוא אמר, שלא מלמדים עברית ולא יהדות ולא שום דבר. לומדים שם מה שמלמדים בבית ספר באטיופיה.

אמרנו להם "להתראות" ונפרדנו מהרב והוא אמר: מה "להתראות"? וכי יש סיכוי שנתראה פעם? הם אינם מאמינים בזה.

אשתו של הרב חולה מאד והוא ביקש רשות שיתנו לה לצאת משם. הוא לא קיבל בשום אופן רשות לכך, למרות שבתו חיה בתל-אביב. אנחנו יצאנו משם ובסענו לוולקה, חמש דקות מהמלון שלנו ועל ציר הדרך, שכמעט כל תייר מגיע לשם. שם היה לנו מפגש ראשון עם הבנות המוכרות את הקראמיקה וקבלת הפנים שלהן היתה אחרת לגמרי. מיד ניגשתי לשתי בנות, האחת רבקה, עם מגן-דוויד גדול על הצוואר. הן מדברות עברית.

כאשר אמרנו, שאנו מישראל, היתה התרגשות גדולה מאד של הבנות והעירו לנו, שניקבה משהו. אני שאלתי ואחד הילדים לקח אותי לבית הכנסת. בית הכנסת של וולקה הינו דבר עלוב ועני, משהו נורא. כנסנו פנימה ופגשנו באדם אחד, יאיר. באמבוכר ניגשתי לארון הספרים, שהיה מלא ספרי למוד בעברית וסידורי תפילה ועובש אכל בהם, כי אין מה לעשות בהם. הם היו מונחים כאבן שאין לה הופכין. בבית הכנסת נמצא יאיר. אני מציגה אותנו, שבאנו מישראל כתיירים. נתקלנו באדישות נוראה, כמעט עויינות. ואז אמרתי לו, שאני חברת-כנסת והוא נפתח מעט. שאלתי היכן הרב וניסיתי לדובב אותו ולא רצה להשיב.

שאלתי היכן הרב ואמר, שוא עסוק. אמרתי, שבכל זאת, הנה באנו וערכ חג עתה והיינו רוצים לפגוש אותו. שלחו לקרוא לרב ולא בא. בינתיים, חילקנו את הספרים והמתנות ומעניין: לאמבוכר נסע אתנו מפקד המחוז. כאן, מלבד שני המדריכים, שהם גם כן אנשי השרותים, איש לא התלווה אלינו. אבל כנראה שהפלשים מודעים מאד למצבם ושם ראינו פחד גרוע פי כמה יותר מאשר באמבוכר. בינתיים, הרב לא בא. שאלתי היכן הוא גר. אמרו לי, שמאחורי בית הכנסת העלוב, שם ישנה ביקתה. אמרתי שאני הולכת אליו. יצאתי עם אחד הילדים לאיזו ביקתה עלובה, שעל פיתחה היה פח ולא דלת. דפקנו ודפקנו וטוף-טוף פתח הרב סדק, הציץ החוצה. עשן נורא ומחניק, יצא מן החדר. כנראה שהיה בעיצומה של אפיית המצות לפסח. הוא שאל: מה את רוצה? אמרתי, שאנו קבוצה שבאה מישראל ורוצים לפגוש אותו. הוא אמר, שהוא עסוק, שאין לו זמן. הצגתי עצמי, שאני חברת-כנסת והוא נתמלא קצת יותר אמון.

הרב הינו אדם צעיר מאד, איש נאה עם תרבוש גדול על הראש. ביקשתי לפגוש אותו, שיבוא לבית הכנסת. הוא בא ואנו ביקשנו שיפתחו את ספר התורה, שהיה בארון עלוב.

אגב, בשני מקומות ראינו ספרי תורה, שהיו מתנה מקהילות בארה"ב. כל הזמן הם אמרו: אל תזכרו, אל תגידו דבר, כי כאן המקום מלא במלשינים ומספרים ולכן: אל תגידו שום דבר.

מענין, שבפינת החדר ישבו ילדים, ביניהם ארבעת הילדים של יאיר עצמו ושרו את כל "חד-גדיא" בעברית ושאלו את ארבעת הקושיות בעברית. הם סיפרו, שלמדו בבית ספר אורט, שגם אותו סגרו ועתה לומדים הילדים בגונדר. הם הולכים כרגל לבית-ספר כללי. אך ההורים, יאיר ועוד כמה הורים, מלמדים אותם עברית. בחג הפסח הם ארגנו משהו מרכזי, של כל הכפר וחגגו את החג יחד.

כולם יצאו ואני נשארתי בחצר ואז אמר לי יאיר, שהוא רוצה שאפגוש עוד שני אנשים. ראיתי את הרב ולפי הרגשתי הוא לא לגמרי בסדר, מבחינה נפשית. זו היתה התרשמותי המיידית. הוא צחק וחיך ועשה רושם, שיש משהו מוזר מאד בהתנהגותו.

יאיר עשה לי הכרה עם בחור צעיר ואמר: הוא ישב בבית הסוהר ורק עתה שוחרר ועינו אותו שם עינויים נוראים. שאלתי מה הוא עושה עתה. שאלתי אם יש לו פרנסה ומה לאכול. הוא אמר, שסדרו לו עבודה, אבל הוא מבקש, אם אפשר לדאוג, שיוכל לעזוב ולעלות לישראל.

הוא עשה לי הכרה עם עוד בחור שכא אליהם, נציג של כפר פלשי, שנמצא במקום מרוחק, שהכצורת פגעה בהם קשה מאד ובאותו הכפר הפלשי שורר ממש רעב. שאלתי אותם אם המצב אצלם שונה מאשר בכפרים האטיופיים והם אמרו: לא, המצב אינו קשה משום שאנו פלשים, אלא שאנו חלק מאותו אזור ומהמצב השורר בו. ואז סיפר לי יאיר על נער צעיר, שהוא נפח ונאמר לי, שהוא אחד הבחורים הפתוחים ביותר שישנם בקרב הפלשים שם. יאיר אמר, שאין לי מה לחפש אותו, כי

קבוצה של עשרה פלשים התנצרו בתקופה האחרונה והוא אחד מהם.

על הרב אמר, שהוא חושב, שקרה לו משהו, כי גם הוא היה בבית הסוהר תקופה די ארוכה וכן יאיר וגם את הרב עינב וכנראה קרה לו משהו בזמן מאסרו.

הוא ביקש שני דברים:

א. שידעו בארץ, ששום דבר ממה ששולחים להם כאמצעות הג'וינט, או מישהו אחר, אם זה כסף, או שווה-כסף, אינו מגיע אליהם. הכל בלקח מהם בדרך. שאלתי אותו מה עם המצות והוא אמר: לא שמענו, לא הגיעו, לא שלחו. הוא ביקש לומר, שבשכילם ענין המצות לא כל-כך חיוני, כמו ענין היין. הם אינם יכולים להשיג יין לחג, כי אין גפנים באטיופיה. ראיתי שם צמוקים, שחכילה אחת עולה עשרים דולר. הם קנו קצת צימוקים ואמרו, שהכינו מהם שנים-שלושה בקבוקי יין, אך זו כעיה קשה בשכילם יותר מבעיית המצות. הוא אמר: מסרו בארץ, שכל מה ששולחים על ידי הג'וינט, או על-ידי אורט וישראל, שום דבר אינו מגיע אליהם.

ב. בימים האחרונים הגיעו אליהם שמועות, שאסרו כמה פלשים. הוא היה מוטרד ומתוח מאד ואני חושבת, שזו היתה הסיבה המרכזית לפחד הנורא שם, שלא רצו לדבר אתנו בכלל. הוא דיבר בפחד נורא על ענין המאסרים וביקש שנבדוק אם נכון הדבר ונראה מה קורה.

הוא ביקש דבר נוסף: מסרו בארץ, שמצבנו הכלכלי, קשה מאד. הבצורת מחריפה והולכת. לוקחים מאתנו את השוורים והרכה יותר מהתוצרת החקלאית, מכפי שלקחו קודם לכן.

שאלתי האם לוקחים מהם יותר מאשר מאחרים. הוא אמר שלא, כי מכולם לוקחים יותר, אבל מצבם קשה מאד והוא ביקש: תעשו משהו, שנוכל לצאת מכאן.

הביקור בוולקה היה הרבה יותר קורע-לב ומדכא, הרבה יותר מדאיג מאשר באמבובר. קודם-כל, באמבובר המצב הפיסי והכלכלי, לפי הרושם שקבלנו, הרבה יותר טוב מאשר בוולקה. בוולקה יש מצוקה כלכלית הרבה יותר קשה וכן מצוקה נפשית ופחד איום, אותו חשתי בקרב שלושה-ארבעת האנשים, שאתם דברתי.

היינו באדיס-אבבה יום נוסף ובערב התארחנו אצל מנהל "כור" בביתו, איש בשם חלף. הוא סיפר לנו קצת על המשטר שם.

מר אפרים הלוי:

הוא מסיים עתה את תפקידו.

ח"כ אורה במיר:

הוא מקווה ש"כור" תוציא אותו משם. היה שם מחליף אחד, שבא, ראה, נסע וחזר והודיע, שאינו נוסע לשם. דרושה גבורה עילאית כדי לחיות שם. הם אינם יכולים לצאת מחוץ לאדיס-אבבה, ביחוד הוא. המשטר שם כזה, שבלי רשיון ותעודה אינך זז לשום מקום.

חברת "כור" עושה שם עסקים לא-רעים. קשה מאד שם, כי כאשר לא עומדים בלוח הזמנים, אין שם רחמים. אך ישנה איזו פתיחות בנושא החקלאות. באו מומחים לענין המים והתחווה, שיכולים אנו לעשות שם מעט מאד. אם אפשר היה לעשות שם משהו, הרי זה בענין החקלאות בלבד.

ראינו שם שני קואופרטיבים חקלאיים, שמפתחים עם הסובייטים. בהשוואה אלינו, ההבדל הוא בין שנות אור לחושך.

ח"כ עוזי ברעם:

גם ברוסיה אפשר לעשות את אותה ההשוואה...

ח"כ אורה נמיר:

על המשטר שם: ישנם שבעה חברים במועצת ההפיכה והחלוקה היא כזאת, ששלושה מהם פרו-סובייטים ושלושה בעד אי-ניתוק קשרים עם המערב. יש כל-מיני גרסאות מדוע זה כך והאמריקאים אינם תולים בפתחות זו שום תקוות. האיש המכריע שם הוא מגיסטו והקו שלו היום, ממניעים השמורים אתו, שלא לנתק את הקשרים עם המערב. שם אומרים, שהם יודעים, למעשה, שבענין הבצורת והרעב, רוסיה לא תתן להם אגורה שחוקה אחת, כי גם ברוסיה יש בעיה של חקלאות ההולכת לעזאזל וגם שם יש מחסור במזון; גם אם האמריקאים גורסים, שרוסיה, או המשטר שם טמן להם מלכודת בנושא זה, לא כולם חושבים כך ומה שאמר חלף, שהתחושה היא, שלמערב אסור שלא להענות לפנייה זו, כי בכל זאת, ישנה כאן איזו פריצה, איזה סדק ולא צריך לסתום את הגולל על ענין ההשפעה הסובייטית על המשטר שם.

היו שלושה אורחים מעניינים שם, מלבד אנשי חברת התעופה האטיופית ומשרד התיירות. באה בחורה פלשית, מתוך אומץ-לב. אביה יצא עתה ממאסר. הוא היה שר בתקופת היילה סילאסי ושחרר עתה. הם רוצים רק שקט ושלווה ושלא יטרידו אותם.

היה פרופסור לגאוגרפיה באוניברסיטה של אדיס-אבבה. הוא היה מוכן לבוא ולספר על בעיות חקלאיות ומים ואמר כמה אמירות זי משמעותיות. הוא אמר, שהחלטה על פיתוח החקלאות זו החלטה פוליטית ולא שום החלטה אחרת. הוא היה בלונדון ורצה להגיע ארצה ולא קיבל אשרה. גם אליזבט אמרה

בשדה התעופה, שאולי יכולים אנו לבדוק, כי כל אדם מאטיופיה, המבקש אשרת-כניסה לישראל, עושים לו בעיות ולא נותנים לו להיכנס ארצה.

היה שם קצין בכיר בצבא אטיופיה ויש לו אינפורמציה של אנשים מחברת התעופה האטיופית, כי כנראה קרה משהו באירופה. היתה תקלה שם. אתמול סיפר לי זאת אבי פרימו. הוא אמר שמהו התעכב אצל דוד סולטן.

ישב שם בחור, שהוא ואשתו היו שלוש שנים בארץ. עתה הוא בצבא. הם מדברים עברית. כאשר התחלתי לדבר, הרגשתי שזה דבר שמכביד עליו מאד. הוא בא לשט ומקיים שם קשרים, אבל לא מעבר לזה.

שמעתי ואמרתי לאבי פרימו, שאיש חדש, שבא להחליף

את דוד סולטן - -

מר משה גלבוץ:

עמוס שטיבל, שיוצא במקומו, בקרוב.

ח"כ אורה במיר:

שטיבל ביקש אשרת כניסה לאטיופיה כאיש-עסקים, מסחר וכלכלה. שמעתי את הסיפור באטיופיה והם יודעים, שהוא הולך להיות איש שלנו שם. סיפרתי זאת למרדכי בן-פורת ואז יוסי סיפר לי, שהוא אמר: זה טרוף. אם הם יתפסו את הדבר הזה, זה יהיה דבר נורא. זה עניין אחד.

מר אפרים הלוי:

ביטחון המדינה 90 שנה

ביטחון המדינה 90 שנה

ח"כ אורה נמיר:

בביתו היא היתה אז בפעם הראשונה. ישב אצלו האיש

של רויטרס, ישב הכחור הצעיר הנהדר, עם אשתו. הוא רצה לעשות סנסציה גם ממבלי.

אמרתי, שאני נמצאת שם כאדם פרטי.

הוא איש יוצא מן הכלל וכן אשתו. היא באה לקחת אותי במכונית של דוד ושאלתי אותה על עצמה. היא אשה די צעירה. חתנה נהרג בארץ. בתה התישבה בישוב של גוש-אמונים ובעלה נהרג בהרודיון והם יושבים באירופה ומתרכזים בנושא של יהודי אטיופיה, הפלשים.

בין היתר סיפרתי להם על הפחד הנורא של היהודים ממאסר. אמרתי, שאינני יודעת, אבל התגובה שלי ואת זאת אני רוצה לומר בארץ, שעם פחד כזה מוכרחים לבחון גם את הדרכים. וכאן היא פתחה פה: אנו נוציא אותם על ידי כריחה וכו' וכו'. דוד סולטן ביקש להפסיק מיד את הויכוח ולא לדבר עוד על כך ולא להזכיר זאת בכלל.

למחרת היא הזמינה אותי. אמרתי לה בתום-לב, שאני חושבת, שכדאי שיהיה קשר עם יוסי פרידמן מנאות הככר, עם כל סיור שיצא לשם. היא אמרה, שהיא רוצה לפגוש אותו והיא הזמינה אותנו להיפגש איתה ואמרה, שיהיה איתה גם בחור בשם פרנה.

הגענו מאוחר כלילה למלון דירות, שם הם גרים והיא הביאה את הכחור הזה איתה. הוא ישב שם וחיכה. עלי הוא עשה מיד רושם קצת מוזר. שאלתי מה הוא עושה שם והוא סיפר, שבא ורצה לבקש אשרת כניסה לאטיופיה ובגרירות אטיופיה עמדו לתת לו זאת. בדרך הוא פגש בחורה פלשית, שבאה מאטיופיה זה עתה והיא אמרה לו, שלא יסע לשם, כי יאסרו ויענו אותו. לכן, איך הוא נוסע לשם. שאלתי אותו מה הוא עושה והתברר שהכל סודי כל כך וגברת גרינברג והם אמרו שחבל שאני נוסעת וישנו נשיא חדש ל"סיטי יוניברסיטי" בניו-יורק, שהוא נמצא שם וגם אותו מזמינים ובעלה הוא ב"כורד אוף דיירקטור", והעניין נראה לי מוזר מאד. הבחור לקח אותנו למלון. מסתבר שיש לו מכונית. בטנדרט של אטיופיה זו רמת-חיים לא כל-כך שגרתית. למחרת הוא בא למלון ויוסי פרידמן ראה אותו.

כאשר באתי ארצה טלפנתי כדי למסור לאשתו דרישת-שלום ממנו; הדבר הראשון שאמרה: מדוע אינו מתקשר אתי אף פעם ואינני שומעת ממנו דבר?!

התרשמתי, שבכל זאת יש הרבה אנשים סביב, המתפרנסים מהנושא של הפלשים, אם לומר זאת בלשון המעטה ובלי להגזים, עם הרבה מאד כסף.

אני חוזרת ארצה ובזאת אני מסיימת: ביום ב' אני מקבלת טלפון על ענין החתונה, שתמונה שהתפרסמה בעתון "ידיעות אחרונות", בה מצולמת אני עם אחד מהפלשים, אחד הפלשים בארץ גילה שזה אביו והוא מתחנן למחרת היום באשדוד. נסעתי לחתונה ופגשתי שם קבוצה גדולה מאד של פלשים נחמדים, חלקם חיילים בצבא וכו'. הבאתי להם תמונות והיתה התגשות עצומה. היו שם שלוש אחיות של יאיר ואחיו ומישהו אמר, שהוא מזהה את אבא שלו ואחר, את אחיו. אם הרגשתי אי-פעם שעשיתי מצווה, היה זה באותה חתונה עניייה ומרודה. שם פגשתי את המורה גרינפלד, שאני מכירה אותו מהמח"ל ואינני מבינה מה הוא עושה שם.

הזמנתי אותם לבוא מחר בבוקר ולבחור תמונות ואתן להם כל מה שהם רוצים. ישנו שם בחור נחמד, שלומד באוניברסיטה, ושמו רחמים אלעזר. הם כולם יבואו מחר ואפגש אתם.

ביום ד' מצלצל הטלפון ומדבר אדם בשם נט שפירא משיקגו. אני מבינה, שיש לו שם בעיה ואינו יודע מה לעשות. הוא פתח את השיחה ואמר: המורה גרינברג סיפר לי, שהיית באטיופיה ואני רוצה להודות לך, שהלכת לראות את הפלשים.

אני אינני יודעת חוכמות ואמרתי לו: מה פתאום אתה מודה לי? אתה ממונה עלי? עשיתי לך טובה? איזה מין דבר זה? הוא אמר: לא, לא, לא והתחיל לשאול שאלות. קודם כל, זו היתה שיחת-טלפון מחו"ל ואינני יודעת מי האדם הזה. שאלתי אותו מה הוא עושה, מה תפקידו והוא אמר, שהוא איש ה"אמריקן אסוסיאיישן פור אטיופאן ג'וז" והוא שמע שיש שם בצורת.

אמרתי לו: דע לך, שהבצורת היא על כל הארץ והפלשים הם חלק מהארץ הזאת. הוא שאל אם דברתי עם השר בן-פורת ואמרתי, שכן ומסרתי הכל. ואז הוא שאל אותי אם לדבר עם השר בן-פורת, אחרי שדברתי אתו. אמרתי שבהחלט כן. הוא אמר שיבוא לישראל וישב אתי, כי הוא צריך לשמוע ולדעת. הוא יבוא שוב הנה, וכי מה יש לו לעשות?

מר יהודה אבנר:

הם הוציאו כבר הודעה לעתונות על השיחה הזאת. כדאי לך לקרוא מה כתבו שם על השיחה אתך, בין היתר. (מצטט קטעים מההודעה).

ח"כ אורה נמיר:

מזכירתו של יהודה אבנר טלפנה ואמרה לי, שרלף גולדמן רוצה לדבר אתי. אני מכירה אותו וזה סיפור אחר. הוא התקשר ואמר, שזו הידיעה הראשונה שהגיעה אליו, שהמצות לא הגיעו אליהם. אמרתי לו את כל מה שהיה לי לומר וסיפרתי את כל הפרטים.

אסכם בכמה משפטים: אמנם, נסעתי כתיירת, אבל בכל זאת אני איש-ציבור. אשר לחברת "נאות הככר": שני הבחורים עשו עלי רושם רציני מאוד. אשר ליוסי פרידמן: אמנם, היה לנו בחור שני, שהיה המדריך שלנו בקניה ונדמה לי, שהם מכשירים אותו לאטיופיה. אני ביקשתי לבדוק זאת שוב, כי לאטיופיה לא יכול לצאת מדריך תיירות, שאינו זהיר מאד-מאד. אמרתי זאת למויש, בשדה התעופה,

כי בחורים שאינם אחראיים ומפטטים - אינם יכולים לצאת היום לאטיופיה.

התרשמתי מאד מיוסי פרידמן. את מויש לא ראיתי מאז. יוסי פרידמן עשה עלי רושם של בחור רציני. הוא אינו בחור של משרד התיירות, שעושה כסף.

האטיופים יהיו כאן ב-10-21 לחודש. היתה תקלה בענין זה, אבל הכל סודר. גם אתמול אמר לי זאת אבי פרימור. הם ביקשו כבר בהיותם בניירוכי, לסדר לשני אנשים מחברת התעופה האטיופית אשרות כניסה לישראל ואמרו, שהם רוצים לנהל שיחות על תיירות. היה זה סגן הנשיא והאחראי על מזרח-אפריקה.

כפי שידוע לי, אנשי נאות הכר מתכננים מספטמבר שבעה טיולים נוספים. הם אינם מגבילים אותם לגונדר ואמכובר.

השר מ. בן-פורת:

הם אמרו לי זאת.

ח"כ אורה נמיר:

אני חושבת שחייבים לנצל את הדבר הזה. בשבילנו זה הפתח הרציני יחיד ואנשי נאות הכר ישלחו אנשים טובים, כי יש להם אנשים טובים. ראיתי איך מתלחטים אל יוסי פרידמן שם, באטיופיה.

המגע החשוב שלנו הוא דרך השלטונות. איני מאמינה שבמסטר כזה אפשר לעשות דברים לטווח ארוך, שלא דרך השלטונות. נדמה לי, שללא כל ספק, מסיבה זו או אחרת, הם מעוניינים באיזו פריצת-דרך. דיברנו על כך ואני חושבת שלמדינת-ישראל חשוב הדבר מבחינה מדינית ומבחינה זו, זה יכול להיות הקשר היחיד שלנו עם הפלשים. סליחה על השארכתי בדברי.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

תודה לך בשם כולנו. קודם-כל, קבלנו אישור על הרכה פרטים, שידענו עליהם קודם לכן. אבל אנו קבלנו גם פרטים נוספים, מאותן זוויות שאורה ראתה את הדברים ושמבקרים אחרים לא ראו אותם.

אנו יושבים כאן, כפורום העוסק בנושא זה, אנשים מכל המוסדות, העוסקים בענין, אם בכנסת, בממשלה, או בסוכנות והמוסד ומשרד החוץ ועוד ועוד.

שאלתי היא זו: האם יש לכם זמן להמשיך בישיבה עוד חצי-שעה? אם לאו - זה יעלה לכם בפגישה נוספת. ישנם דברים דחופים, אופרטיביים, שצריך לשבת עליהם.

ביטחון המדינה 90 שנה

ח"כ אורה נמיר:

מיוטי פרידמן תקבל את כל הפרטים בענין זה. כאשר רציתי לזכור שמות ולא רשמתי דבר, הייתי לוקחת אותו ומדברים היינו שנינו בלבד על כל הדברים הללו. ריכזנו זאת. הוא יאמר לך בדיוק ממי שמע זאת. הוא קיבל אינפורמציה זאת באדיס אבהה. עד כמה שידוע לי, הם רצו להוציא את הטיול הבא עוד לפני הגשמים, כדי שלא יצטרכו לדחות זאת. זה טיול קשה מאוד מבחינה פיזית.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

אולי נקבע את מועד הפגישה הבאה בהתאם אתכם?

(ח"כ אורה נמיר עוזבת את הישיבה)

האם ישנו לאפרים מידע, שקבוצה זו אינה

יודעת עליו, או שחברי הכנסת אינם יודעים, או אפילו שמר נאורי אינו יודע עליו?

כדאי שתדבר על הקבוצה שהגיעה ועל זאת שמגיעה

עתה.

מר אפרים הלוי:

ביטחון המדינה 90 שנה

ביטחון המדינה 90 שנה

מר משה גלבוץ:

אתמול שמעתי על כך בפעם הראשונה.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

האם אתה חושב, שצריך להעיר תשומת לב הממשלה?

מר משה גלבוץ:

אתמול שמעתי על העניין בפעם הראשונה, ולא

פורמלית.

ביטחון המדינה 90 שנה

מר משה גלבוץ:

אינפורמציה:

1. לפני שלושה ימים התקשר אלי בן ינוביץ

מניו-יורק, הנשיא לשעבר של נקר"ק ואחראי לוועדה המטפלת ביהדות אטיופיה. הוא היה הנשיא הקודם והיה מאד לויאל ויעודד אותנו, מתוך שיתוף-פעולה.

תוכן השיחה אתו היה כזה: הוא שאל שאלה ראשונה:

האם תהיה זו טרגדיה, אם לא נגיע לאטיופיה? אנו נתקלים בקשיים רבים בגיוס אנשים שיצאו עם המשלחת הזאת.

אמרתי לו: אני מתפלא מאד; יש לכם עניין רב כל-כך

בנושא והייתי אומר, שאתם מגלים עניין וביקורת כזאת כלפי אי-העשייה. לומר לך, שתהיה זו טרגדיה? - זה לא יסכן אף יהודי באטיופיה, אבל זה יסכן את אמינותכם בעיני יהודי ארה"ב. אנשי ה"אסוסיאיישן" טוענים, שאינכם עושים די ולכן, חשוב מאד שתצאו. אבל לומר לך, שזה יסכן את היהודים שם - לא הייתי אומר זאת.

הוא אמר: אנו עובדים על כך, אבל יש לנו

בעיות. האם יש לך אילו הצעות?

באותו רגע עלה בראשי רעיון ואמרתי: חבר'ה, אני

יודע שישנו בקנדה איש בשם אלן רון עם שותפיו והם רוצים לצאת ואם זה יקבע אצלכם
אם לצאת או לאו, אולי טוב שתצאו יחד.

הוא אמר: זו אידאה מצויינת.

אמרתי לו: אם לכם וגם להם יש קשיים, אולי טוב

שתעשו זאת יחד. המסר היה ברור לגמרי, שכנראה שהם לא יצאו. לכן, אני רוצה שנקבע
פחות-או-יותר עמדה לגבי העניין הזה. עלינו לקבוע עמדה, אם לעודד אותם או לאו?

היו"ר השר מ. בן-פורת:

אין מה לקבוע.

מר אפרים הלוי:

"TO CLEAN THEM OUT"...

מר משה גלבווע:

בענין קנדה - כולכם ראייתם את המברק.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

אליהו לא ראה עדיין ויראה זאת כאן.

מר משה גלבווע:

אסביר: הענין מתפתח יותר ויותר.

מר אפרים הלוי:

המברק מתפתח ולא הענין...

מר משה גלבוּע:

משלחת של הקונגרס היהודי הקנדי, בהשתתפות הופקין, שבחודש מאי יפטיק להיות הנשיא ובהשתתפות אלן רוז, ביקרו אצל השגריר האטיופי בניו-יורק, שהוא הממונה גם על עניני קנדה. בשיחה הביעו דאגתם ליהודי אטיופיה. הוא אמר להם כך:

1. יש מפנה לטובה ביחסים בין ישראל ואטיופיה וגילה סיפוק מעובדה זו. אגב, הוא דיבר אתם על דברים אופרטיביים, כמו טיסות אל-על ודברים אחרים, שהם קובים בארץ. וזה המפנה לטובה.
2. אין כל קושי, מבחינתם, לאיחוד משפחות. הם מוכנים ללכת על הנושא הזה.

(מר יהודה דומיניץ עוזב את הישיבה)

3. הוא מוכן להמשיך בקשר ביניהם, שיהיה דיסקטי ושיפטיקו את הפעולה הציבורית נגד אטיופיה בנושא הפלשים.

הוא מוכן לעודד ביקור וזה רצוי וסיים ואמר, שאם רוצים לשמור על יחסים הדוקים וטובים עם אטיופיה ולעורר אמון הדדי, שיפעלו בממשלת קנדה להגברת כמויות החיטה, המגיעות לאטיופיה. זה הדיווח שבמסר.

שלף צלצל בעקבות המברק ששלחתי ואמר, שגם הוא וקוטלר מגלים עניין בתוכן המברק. איש מלבדם לא היה שם ועלינו לסמוך על אמינות הדו"ח הזה.

ישנה כאן שאלה חשובה מאד, כי הוא אחד מתוך היחידים שנמצאים בסוד הענינים אצל האטיופים והוא בכל זאת איש רמכזי שם, כי הוא נציג באו"ם, בארה"ב וגם בקנדה. הוא מציג חיטה תמורת יהודים, כלומר: אם יתנו להם חיטה, הם יסייעו בענין היהודים.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

זה לא כך.

מר משה גלבוץ:

זו האינטרפטציה שלי. ישנו רמז מצדו, שאם יתנו להם הרבה חיטה, אפשר יהיה לדבר על הענין בצורה יותר מעשית.

דבר שני: הם מציעים, והוא מציג דבר, שעד עתה לא נאמר ולא הוצע: איחוד משפחות. לדעתי, כדאי לבדוק זאת ובכל אופן - חובה לעשות זאת.

דבר שלישי: המשך הקשר בצורה דיסקרטית. עד כאן הדיווח מקנדה.

שיגרת מברק, אחר השיחה עם אפריים על כך ותאמתו אתו, שאנו מציעים, שישמרו קשר ויכתבו לו, שהם מעונינים להיפגש אתו שוב, על ענינים משותפים. את הנושא הזה אני מציג להציג בצורה רצינית על סדר-היום שלנו ומבחינה מצפונית עלינו להתייחס לענין ברצינות ולעשות מצדנו את כל מה שניתן

לעשות.

הרב הדני: הקונגרס של יהודי קנדה הזמין אותי, שיפתח את הועידה שלהם בנושא הפלשים. קוטלר טען, שזה חשוב מאד מבחינה זו, שהוא הרב הראשי של יהודי אטיופיה והוא מניח, שהוא יתרום בצורה חיונית להגברת האמינות של קונגרס יהודי קנדה וכן, לענין עצמו. האמת היא, שהוא הוזמן לפני שיצא לאור הסרט הזה, אבל בהקשר לסרט חשוב הדבר, כי הוא מופיע בסרט, כשהוא בישראל וזה חשוב.

אתמול אושרה יציאתו, בסיוע של דומיניק והמגבית. הוברקו אלינו עשרות מברקים בענין זה מאלן רוס וקוטלר וכן, נשלחו מכתבים רבים. הוא צריך להיות שם ב-10 בחודש ויופיע בפורומים אחרים, כמו בני-ברית בקנדה, שם יש חברים רבים והוא מעונין בזה מאד; כמו-כן יופיע בכמה פורומים של המגבית.

אשקול אתכם את השאלה, האם כדאי להעביר אותו לארה"ב, לשתיים-שלוש פגישות שם. אני מעורר את השאלה, כי לא נוכל לעצור אותו מלעבור את הגבול לארה"ב. אני מוכן להודות על דבר אחד אופייני מאד לקוטלר: ההזמנה נעשתה שלא בידיעתנו, אלא הם ביקשו ואעמדו אתו בקשר והיה צריך לכבד את רצונם. קוטלר חושב, שהוא יוכל להביא את ענין ישראל והפלשים בדרך הטובה ביותר. אני לא חושב כל כך כמוהו, אבל אנו מכבדים את רצונם ואת רצון הרב.

כל יהודי קנדה הגדולה מבקשים מאתנו, שנממן את הנסיעה. אתמול קבלתי מברק, שהם מודים לנו על שמממנים אנו את נסיעתו ואת כל שהותו שם.

שאלתי היא, אם להביא אותו לארה"ב, בשותפות עם בקר"ק, או לאו. אינני יודע מה הולך הוא לומר שם ואינני ערב לכך. אפשר גם ש"אסוסיאיישן" "יתלבשו" עליו שם, באמצעות קורלנדי. אך אלה הם חיינו. אני מדווח

ורוצה לשאול את חוות-דעתכם לגבי ארה"ב.

דבר בוסף: ודאי ראיתם פרסום ישראלי, שיצא מטעם הטוכנות היהודית. אנו מדברים כאן על מתינות בפרסום, אך הדברים פרצו החוצה וכל הענין פורסם. אם היתה מדיניות של פיקוח, הרי עתה יצא הכל מידינו וטוב שנדע על כך, כי הנציגים שלנו בחו"ל שואלים אותי: אם הענין כל-כך חסוי, מדוע הוא כל-כך פתוח?

ענין בוסף: בחבילה של חומר מארה"ב היתה כלולה הודעה לעתונות מטעם "אסוסיאיישן", שהיא החמורה ביותר שראיתי עד כה. היא מזכירה את תעמולת גבלס לגבי היהודים וכל זה כלול היה בהודעה לעתונות היהודית כולה שם.

הי"ר השר מ. בן-פורת:

בטרם נסעו מכאן.

מר משה גלבווע:

מדובר שם על פגישה, שאיני זוכר שהיתה, שבה התכנסנו כדי לדון בשאלת יהודי אטיופיה ובמקום זה דומיניץ וגלבווע תקפו את "אסוסיאיישן" והציעו לתמוך בארגונים אחרים ואילו חבר הכנסת מרדכי בן-פורת יצא לעזרת "אסוסיאיישן" ואמר, שהם עושים עבודה מצויינת.

אחר-כך הם אמרו, שלנוב אמר, שמאז שנת 1956 (כאשר הייתי עדיין חבר בקיבוץ וחרשתי את אדמות הנגב), אני האיש האחראי לכך, שאנשים מאטיופיה לא הגיעו לישראל ושישראל עושה כל מה שביכולתה כדי ליצור סבוטז'ה נגד כל אפשרות של עליתיהודים מאטיופיה לישראל.

נתן שפירא, שאני זוכר אותו משיקגו, שתמיד הדפתי את התקפותיו, כשהיה סגן נשיא ובודדתי אותו מהקהילה שם, אמר שאנו אחראים למרות של יהודי אטיופיה. כתוב כאן עוד דבר, שגלכוע ודומיניץ חזרו מועידת קליבלנד עם ביקורת רבה עליהם, כאשר הכל היה בדיוק להיפך. אמרתי שהיתה זו ועידה, שהתקבלו בה החלטות חיוניות מאד על עבודתנו.

אני רוצה לומר כאן, שנראה לי, שאי-אפשר לעבור על כך לסדר היום ואין זה ענין של שמי בלבד. אני מציע שמאחר שמוזכר שמו של השר בן-פורת, שהשר בן-פורת יכתוב מכתב, מאחר שראה את נט שפירא ולנהוף, שהוא קרא בצער את הדברים האלה.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

בהחלט אכתוב בענין זה.

מר משה גלכוע:

ביחס לענין רגי טיסלר, חברה של ברגר. היא החברה הכי-טובה של נט שפירא, שקבלה את הנציגות של ניו-יורק. אתמול היא היתה מלאת ארס בנושא הפלשים, היא היתה מלאת "ברגניזם". הצעתי לה להיפגש אתך. אין לה זמן לכך... הצעתי לה לראות את הפלשים וגם לזה אין לה זמן... היא מטיילת עם שני ילדיה ובעלה וצמוד אליה "גייד", שזן פעם שלישית שהוא מלווה אותה בביקורה בארץ ומראה להם את ישראל.

היא צריכה להיות זו העומדת בראש יהודי ניו-יורק בעבודה המדינית שם. היא אף פעם לא היתה במרכז קליטה של הפלשים והיא מלאה ארס. אני חושב, שריככתי אותה ויתכן שתבקש להיות במרכז הקליטה.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

אולי כדאי שתיפגש עם אליהו נוואי? הם יכולים לראות את אליהו ושם ישנם פלשים ויוכלו להיפגש אתם שם.

מר משה גלבוץ:

מספר הפלשים שהגיעו מאטיופיה לישראל מגיע ל-300 איש, לפי חשבוני, מאז אפריל עד ינואר.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

לדעתי, פחות מזה.

מר משה גלבוץ:

אני רוצה להעביר זאת לכרגר ולאנשים אחרים, המטפלים בזה. אני רוצה לעשות סיכום רבע-שנתי. עד סוף אפריל ברצוני להגיע לסיכום עם 300 איש לרבע-שנה.

מר אפרים הלוי:

בשנה שעברה הגיעו יותר אנשים עד התקופה הזאת, במשך רבע-שנה. על כן, זה איננו שוא. אינני רוצה לשחק במספרים אלה. לכן, הנח לרבע הראשון של השנה ובמתין עד סוף השנה.

מר משה גלבוץ:

הגיע איש חבשי כמרצה באוניברסיטה בירושלים. אני מציע לטפח אתו קשרים, כי הוא מרצה באוניברסיטת אדיס-אבבה.

בחברת התעופה האטיופית, צריך לקבוע קו, כיצד

לדבר אתם ולקרב אותם.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

שלושה דברים מסתברים מדברי משה גלבווע:

1. ענין הדני. האם הודרך לפני יציאתו מכאן?

מר משה גלבווע:

הוא יוצא ב-10 לחודש ויודרך לפני היציאה.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

אינני מציע לשלוח אותו לניו-יורק, אלא שאחרי

קנדה יחזור ארצה. הוא אינו שליח שלנו. איננו מכירים אותו עד כדי כך ואיננו יכולים לסמוך עליו.

אפרים הלוי:

אני מסכים אתך במאה אחוז.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

בענין קנדה, בענין הפגישה עם השגריר האטיופי.

אנו עושים עתה בסיון מג'נב, כדי להיפגש ולהגיע להבנה ואולי לשיחות עם משרד החוץ האטיופי. על כן, נוכל לסכם, כי אנו ממשיכים במאמצינו עתה.

את יהודי קנדה צריך לעודד, שיטעו לאטיופיה,

בבקשה. אם דברו על איחוד משפחות, מענין לדעת מהיכן זה יצא. אולי מהדיבורים של ה"אסוסיאישן"? אינך חושב, שזה הגיע ממקור אחר? כנראה שהדבר יצא משם, אבל צריך שימשיכו במאמץ בענין איחוד המשפחות.

מר משה גלבווע:

הציטטה היא כזאת: "אין קשיים ביציאתם לישראל

במסגרת איחוד משפחות".

מר אליהו בארוי:

נפגשתי עם אנשי בקר"ק ודבר ראשון שהם התנפלו בו

עלי, שקודם אמרנו שזה סודי, ועתה זה מתגלגל בראש כל חוצות.

דבר בוסף, הם סיפרו על השגריר ואמרו, שעבר

בישראל ושאלו אם הוא איש רציני, או סתם צ'יזבטניק.

מר משה גלבווע:

זה שיושב בואשינגטון, או בניו-יורק?

מר אפרים הלוי:

ביטחון המדינה 90 שנה

מר משה גלבווע:

אפשר לדבר על הנושא הזה.

אנו צריכים להתייחס גם ליהודים, השומעים אותו.

מר אפרים הלוי:

אי-אפשר לומר ליהודי קנדה שלא לנסוע לאטיופיה,

אלא להיפך.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

בדיוק כך. אבל אל נתלהב יתר על המידה. ניתן להם

להמשיך ולבדוק את הקונסול, אולי יש לו הוראות בענין זה, למרות שאיננו רציני.

על כן, תהליך זה יימשך בנושא קנדה, בענין איחוד המשפחות.

מר משה גלבוץ:

מה אפשר להציע באופן מעשי? אני חושב שאסור

להשאיר אף אבן אחת בלתי-הפוכה לצורך הצלת יהודים. בענין זה, לדוגמא, אם הייתי

יכול לומר לאנשי קנדה, שילכו שוב לאטיופים ויאמרו להם: יש בידינו רשימת אנשים

כזאת וכזאת, בדרך זו נעמיד אותם במבחן.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

זה נמצא כבר בטיפול באופן רציני ביותר, לא דרך

קנדה, אלא בדרכים אחרות.

מר משה גלבוץ:

אם אנשי קנדה רוצים להיות רציניים והשגריר

אומר, שאפשר לעשות זאת, אזי צריך לבחון את הדבר ולזרוק עשרה שמות של אנשים

חולים, או משהו דומה לזה.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

הקונסול אמר, שבינתיים יסעו לבקר באטיופיה.

לכן, שיסעו לאטיופיה.

מר אפרים הלוי:

ביטחון המדינה 90 שנה

היו"ר השר מ. בן-פורת:

אם ירצו שמות, אנו בתייחס לזה, אבל לא הייתי ממליץ שניתן שמות ושהם יתרוצצו עם השמות שם.

מר משה גלבווע:

יש כאן גם בעיה של אמינותנו כלפי יהודים, שאנו עושים מאמץ, לפני יציאתם לשם. הם הלכו לאותו שגריר ואמרו לו, שהם רוצים לברר זאת עם הממשלה, ביחס לאיחוד משפחות של עשרה יהודים.

מר אפרים הלוי:

ביטחון המדינה 90 שנה

מר משה גלבווע:

ואז, השאלה אם יכולים הם לעזור לנו.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

שיסעו וידברו על איחוד משפחות וכאשר יאמרו להם

"כן", שיתנו רשימה ואז נעזור להם. וכי מה הכעיה? זה צריך להיות מתואם עם המאמץ האחר שנעשה בענין זה.

מר משה גלבווע:

על המאמץ האחר לא ידעתי וטוב שאני יודע עתה.

מר אפרים הלוי:

לכן ישנה ישיבה ומתאמים את הדברים.

מר משה גלבווע:

בהמשך למברק, אני מבריק לקנדה כרוח זו.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

את זאת סיכמנו.

מר משה גלבווע:

בענין הדני, שלא יסע לארה"ב. הוא יכול לעשות

זאת בעצמו, לפי רצונו.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

לגבי מועצה ציבורית, מה התכנית של אליהו?

מר אליהו נוואי:

מצאתי בלוס-אנג'לס פעילות רחכה בענין אטיופיה.

איש בשם גינזבורג ואשה העובדת אתו, בשם ברט וסלייטר ואיש בשם כרי וייס. הם תפסו להיט יהודי אטיופי, ששמו שמחה והוא מסתובב אתו בכל מקום. זה נער אטיופי

בן עשרים, שמסתובב אתם בכל מקום.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

גינזבורג וברי וייס, זו קבוצה שעושה למען אטיופיה ומתחרה כ"אסוטיאלישן" והם חיוביים. ישבתי אתם בכנסת ושוחחנו על העניין. הם יודעים את כל המצב ועדיין לא הציעו להם להוציא יהודים מאטיופיה. הם כולם חיים על המאמצים שנעשים על ידי מדינת ישראל. זה הכל. האם ביקשו ממך בקשה מיוחדת?

מר אליהו נוואי:

לא ביקשו שום דבר מיוחד.

מר משה גלבוץ:

הם היו משמיצים, אבל טיפלנו בהם והכאנו אותם הנה ועתה הם כאלה כפי שהינם. הוא היה ראש המשלחת הראשונה, שיצאה לאטיופיה. הוא היה מורה באורט ומדבר אמהרית.

הם רוצים להעביר אותו, שידבר בניו-יורק.

היו"ר השר מ. בן-פורת:

בדחה את העניין הזה לפגישה מעשית, שתקיים מאוחר

יותר, בשבוע הבא.

אני רוצה שנגיע לנושא של הפעילות ונעשה כך,

שהציבור ירגיש שעושים משהו.

אני רוצה לקיים את הפגישה עם המזכירות

בבאר-שבע.

מר אפרים הלוי:

הצענו את **ביטחון המדינה 90 שנה** כחבר ההנהלה. אני מבין

שלא נבחר.

מר אליהו בארוי:

בסדר, נקבל אותו.

הישיבה נעלה בשעה 11.25